

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Hvorfor kunst i barnehagen?

Why art in kindergarten?

Kandidatnummer: 133

BLUBACH 2018/19

Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett

Institutt for pedagogikk, religion og samfunnsfag

Barnehagelærerutdanning

Veileder: Kari Gina Hodneland

31.05.2019

Ordtelling: 9453

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 10.

Forord

Ved å arbeide med denne bacheloroppgaven har jeg blitt mye mer bevisst min egen profesjonsidentitet, og hvem jeg ønsker å være som barnehagelærer. Dette handler mye om inspirerende og kunnskapsrike informanter, som har gitt mye av seg selv til denne oppgaven. Jeg vil nytte anledningen til å takke informantene mine for alt de har delt. Det er flere jeg vil takke når jeg først er i gang, som veilederen min, fordi hver gang jeg har gått usikker inn på kontoret hennes, har jeg kommet ut igjen med en tryggere følelse rundt arbeidet jeg har gjort. Jeg vil også takke gruppen som hørte bachelor-fremlegget mitt, og hjalp meg videre da jeg følte at jeg stod helt fast. Til slutt vil jeg takke Maren og Anniken for skrive-avtaler og alltid gode pausesamtaler

Kunstneren

I høyere grad enn fornuftige mennesker aner
er kunstnerne folkets nødvendige sanseorganer.
Hvis kunsten ble tatt fra et folk, ble det som å rane
dets øyne og ører, dets hud, dets nese og gane.

En kropp blir berøvet sitt lys, dens saft vil fortørke,
og blind vil den kave omkring som en robot i mørket.
For kunsten er mer enn et fag, den er mer enn kallet
for utvalgte få - den er en formende kraft i oss alle.

Den er alt som er fruktbar uro, en fjær i vårt indre,
en drift som vil skape et større av det som er mindre.
Skulpturen som fremtvinger form av uformelig masse,
er virksom i barnet som leker med sand og i en kasse.

Ta kunstnerens blikk fra et barn, ta formgleden fra det,
og se, det vil trå på sitt spann og vil kaste sin spade.
Og se det vil glemme sin lyst og gå under i skygge,
og broer og byer og skip vil det ingen gang bygge.

Driv kunstneren ut: all lek vil du dermed fordrive
og mister du evnen til lek da mister du livet.
Mer nyttig enn alle de dødsens fornuftige "nytter"
er formen som føler, er diktet som ser,
er tonen som lytter.

- André Bjerke

Sammendrag

Bacheloroppgaven «Hvorfor kunst i barnehagen?» har blitt til fordi jeg gjennom praksis i ulike barnehager har opplevd at fagområdet kunst, kultur og kreativitet mange steder utformer seg annerledes enn den praksisen som teoribøkene, og arbeidet vi har gjort på høyskolen, sikter mot. Ved å komme nærmere inn på det kunstfaglige arbeidet som gjøres i kunst- og kulturbarnehager vil oppgaven forsøke å besvare hvordan man kan sikre god kvalitet innen fagområdet kunst, kultur og kreativitet i alle typer barnehager. For å finne ut av dette har jeg nytt meg av kvalitativ forskning og narrativt intervju. Gjennom innsamling av informasjon og intervjuer gjort med to styrere i to ulike kunst- og kulturbarnehager, har jeg fått oppleve at god kunnskap og et dypt engasjement for kunst, kultur og kreativitet kan være avgjørende for hvordan en barnehage til det fulle vil nytte seg av de uendelige og varierte mulighetene fagområdet bringer med seg. Bevissthet rundt de voksenes kunstfaglige tilnærming står sentralt i oppgaven. Ved å drøfte kring nevnte faktorer vil oppgaven se på *hvordan personalet kan sikre kvalitet i arbeid med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen.*

Abstract

The bachelor thesis "Why art in kindergarten?" Has its background throughout my experiences with practice in various kindergartens. I have experienced that the subject area of art, culture and creativity in many places designs differently from the practice that the theory books, and the work we have done in college, aim for. The purpose of the task is to focus more specifically on the artistic work of art- and culture-kindergartens in order to focus on how to ensure good quality in the subject area of art, culture and creativity in all kindergartens. To find out, I have used qualitative research and narrative interviews. Through the gathering of information and interviews done with two directors in two different art- and culture-kindergartens, I have found that good knowledge and a deep commitment to art, culture and creativity can be decisive for how a kindergarten will benefit from the infinite and varied possibilities the subject brings with it. Awareness of the adult's artistic approach to the children is central to the task. By discussing the above-mentioned factors, the task will have a look at *how the staff can ensure quality in work with art, culture and creativity in the kindergarten.*

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.0 INNLEDNING	1
1.1 PRESENTASJON OG BEGRUNNELSE FOR VALG AV TEMA.....	1
1.2 BEGREPSAVKLARING OG AVGRENSNING	1
1.3 TEORETISK GRUNNLAG	2
2.0 METODE	3
2.1 PRESENTASJON AV METODE	3
2.2 INFORMANTER.....	3
2.3 UTFORMING OG GJENNOMFØRING AV INTERVJU	3
2.4 ETISK PERSPEKTIV	4
2.5 RELIABILITET OG VALIDITET	4
3.0 TEORI.....	6
3.1 KUNST, KULTUR OG KREATIVITET I BARNEHAGEN	6
3.2 KVALITET I BARNEHAGEN.....	7
3.3 REGGIO EMILIA	8
4.0 PRESENTASJON AV EMPIRI.....	9
4.1 NARRATIVT INTERVJU	9
4.1.1 <i>Kunst, kultur og kreativitet</i>	9
4.1.2 <i>Kvalitet</i>	10
4.1.3 <i>Prosjektarbeid</i>	12
4.1.4 <i>Eksterne aktører</i>	13
4.1.4 <i>Omdømme</i>	14
4.1.5 <i>«Et barn har hundre språk men frarøves nittini av dem»</i>	14
4.1.6 <i>Motivasjon</i>	15
4.2 INNHENTING AV INFORMASJON	16
4.2.1 <i>Årsplan</i>	16
4.2.2 <i>Barnehagens promotering</i>	17
4.2.3 <i>Barnehagens rom</i>	17
5.0 DRØFTING.....	18
5.1 HVOR VIKTIG ER PERSONALET'S HOLDNING TIL FAGOMRÅDET KUNST KULTUR OG KREATIVITET?.....	18
5.2 HVORDAN KAN FAGOMRÅDET KUNST, KULTUR OG KREATIVITET BLI EN PRIORITET?	19
5.3 KAN BRUK AV EKSTERNE AKTØRER SIKRE KVALITET?	20
5.4 KAN REGGIO EMILIA VÆRE EN FORUTSETNING FOR GOD KVALITET INNEN FAGOMRÅDET?	21
5.5 HVA LIGGER I BEGREPET KVALITET?	21
6.0 AVSLUTNING.....	23
6.1 OPPSUMMERING	23
6.2 KONKLUSJON	23
LITTERATURLISTE	24
VEDLEGG 1.....	26
VEDLEGG 2.....	27

1.0 Innledning

1.1 Presentasjon og begrunnelse for valg av tema

I løpet av mine tre år som student på kunst, kultur og kreativitetslinjen har jeg nærmest fått kunstformidling injisert inn under huden ved hjelp av teori og undervisning på høyskolen. I Rammeplanen (2017) er *Kunst, kultur og kreativitet* nedfelt som et eget fagområde, hvor det står at «Fagområdet omhandler uttrykksformer som billedkunst og kunsthåndverk, musikk, dans, drama, språk, litteratur, film, arkitektur og design.» Det står også at «Barnehagen skal la barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk som gjenspeiler et mangfoldig samfunn og ulike tidsepoker» (Kunnskapsdepartementet, s.50). Gjennom praksis jeg har hatt i ulike barnehager, har jeg opplevd at fagområdet mange steder utformer seg annerledes enn den praksisen som teoribøkene, rammeplanen og arbeidet vi gjør på høyskolen, sikter mot. Jeg vil derfor gå nærmere inn på det kunstfaglige arbeidet, og se på hvordan man kan sikre god kvalitet innen fagområdet. Dette har jeg forsket på ved å besøke barnehager som promoterer seg selv som kunst og kultur-barnehager, og fått innsyn i deres verdier og faglige grunnsyn. Jeg skriver om dette fordi jeg mener at barna fortjener gode og varierte kunstopplevelser – noe utover maling rundt et bord i barnehagen. Gjennom intervju med informanter som er styrer i barnehager som promoterer seg som kunst- og kulturbarnehager, har jeg kommet nærmere inn på hvorfor man arbeider med kunst og kultur i barnehagen, og hvordan man gjør det på en god måte. Problemstillingen min lyder derfor som følgende:

«Hvordan kan personalet sikre kvalitet i arbeid med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen?»

1.2 Begrepsavklaring og avgrensning

Et sentralt begrep i problemstillingen min er *kvalitet*. Dette er et vidt begrep som er vanskelig å definere. Kvalitet er et sosialt konstruert begrep som har spesielle betydninger gjennom ulike kvalitetsdiskurser. Begrepet *kvalitet* er altså ikke nøytralt, men kan sees som subjektivt av natur, og derfor baseres på verdier, tro og interesser (Dahlberg, Moss og Pence, 2002, s.134). Likevel finnes det visse føringer og lovverk som barnehagene er forpliktet til å følge, som FNs barnekonvensjon, barnehageloven, og rammeplanen. Barnehagens egne årsplaner kan også være retningslinjer som vil kunne gi god kvalitet i barnehagehverdagen.

Kunst, kultur og kreativitet vil i bacheloroppgaven omhandle fagområdet som er nedfelt i Rammeplanen. Innholdet i begrepene kunst, kultur og kreativitet vil også være basert på mine intervjuobjekter, samt relevant teori som omtaler begrepene.

Problemstillingen lyder «hvordan kan *personalet...*» Alle informanter brukt i oppgaven arbeider som *styrer* i kunst- og kulturbarnehager, men jeg har likevel formulert problemstillingen med *personalet*. Dette begrunnes med at jeg gjennom arbeidet med oppgaven har blitt svært bevisst viktigheten av å arbeide som team, og at hele personalet er viktig for å oppnå god kvalitet i alt arbeid i barnehagen.

1.3 Teoretisk grunnlag

Et kunnskapsrikt personale kan se muligheter i barns ytringer, og slik åpne for at barn erfarer et vidt spekter av uttrykksformer. Likeledes kan manglende kunnskap være begrensende for barns meningsskaping, og resultere i at arbeid med fagområdet Kunst, kultur og kreativitet blir hobbyvirksomhet ved høytider og planstyrt aktivitet (Torsteinson, 2013, s.186).

I oppgaven har jeg valgt å støtte meg til teori som tilknyttes fagområdet kunst, kultur og kreativitet, samt teori som omhandler personalet sitt ansvar for arbeid med fagområdet. Jeg ser det som relevant å gjøre greie for Reggio Emilia, da mange barnehager som jobber aktivt med kunst, kultur og kreativitet har Reggio Emilia som inspirasjon for sin pedagogiske virksomhet. Jeg vil også nytte teori som underbygger viktigheten i barns kreativitet, og gjøre greie for kvalitetsbegrepet i barnehagen. Målet er å komme nærmere inn på hvordan personalet i barnehagen kan sikre kvalitet i arbeidet med kunst, kultur og kreativitet.

2.0 Metode

En sentral del av empirisk forskning er valg av metode. Metode handler om å samle inn, analysere og tolke data for å få frem informasjon om en «sosial virkelighet» (Jæger, 2014, s.66). I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for mitt valg av metode.

2.1 Presentasjon av metode

Jeg har valgt å nytte meg av kvalitativ metode for å besvare problemstillingen min. Kvalitativ forskning har som mål å oppnå forståelse for sosiale fenomener, og har et vidt spekter av innsamlingsmetoder som til eksempel intervju, observasjon, video og samtale. Den kvalitative metoden tar sikte på å få frem meninger og opplevelser gjennom en åpen tilnærming (Jæger, 2014, s.67-68), og er den metoden og tilnærmingen til temaet jeg ser som mest hensiktsmessig for å besvare min problemstilling. Jeg har valgt å gjøre to narrative intervju med styrere i kunst- og kulturbarnehager for å komme nærmere inn på om det ligger en egen historie til grunn for at en barnehage styres i «den kreatives ånd», og om dette kan påvirke kvaliteten i kunstfaglig arbeid i barnehagen. I forskningen har jeg også tatt for meg rammeplanen, barnehagens årsplan og hvordan barnehagen promoterer seg som kunst- og kulturbarnehage utad.

2.2 Informanter

Å finne informanter skulle vise seg å være en utfordring. Jeg prøvde forgjeves å få til intervjuer i fem ulike barnehager med særskilt fokus på kunst, kultur og kreativitet. I ettertid ser jeg at jeg kanskje har hatt en noe kritisk tilnærming i mailen jeg sendte ut, og jeg tar høyde for at jeg muligens hadde fått fatt i flere informanter dersom jeg hadde formulert meg mindre kritisk. Da jeg ble bevisst dette formulerte jeg en ny mail, og fikk ganske kjapt positivt svar fra to styrere som ønsket å stille til intervju. Begge informantene sitter på mye kunnskap, og har gitt mye av seg selv og sin profesjonsidentitet til oppgaven.

2.3 Utforming og gjennomføring av intervju

I datainnsamlingsperioden benyttet jeg meg av narrativt intervju. Narrativt betyr «fortellende». Det er altså informantenes fortelling, og deres opplevelse av verden jeg nytter som materiale. Man bør reflektere rundt fortellingens kontekst når man utgjør narrative intervjuer. Hva slags kultur og samfunn er fortellingen en del av, og hvordan reflekterer fortelleren over hvilken makt fortellingen har? (Johannessen, Rafoss, & Rasmussen, 2018,

s.113). Gjennom denne formen for intervju søker jeg informantenes opplevelse av arbeidet med kunst, kultur og kreativitet. I dette foreligger det en viss fare for et noe ensporet forskningsempiri, men alle involverte informanter viste evne til kritisk refleksjon over anders og eget arbeid. I og med at dette er første gang jeg nytter denne metoden finnes det også en viss risiko for at noe av den narrative fortellingen går tapt i det jeg beskriver den. Jeg har ikke nyttet opptak av noen form under intervjuene, men skrevet notater for hånd mens informantene har fortalt. Tiden rett etter et intervju er kritisk når man gjør manuelle notater. Som forsker sitter man igjen med mange inntrykk, utsagn og beskrivelser som det ikke har vært tid til å notere utfyllende underveis, derfor bør notatene fylles ut rett etter intervjuet slik at det ikke blir glemt (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.85). Jeg benyttet meg ikke av en intervjuguide, men sendte i forkant av intervjuene en mail med noen spørsmål (se vedlegg 1) informantene kunne tenke over og forberede seg med, og som jeg kunne ta frem dersom samtalen skulle stoppe opp.

2.4 Etisk perspektiv

Når man skal utføre empirisk forskning er det viktig å ta etisk hensyn. Det finnes derfor etiske retningslinjer som omhandler til eksempel samtykke fra informanten, oppgavens fortrolighet, og min rolle som intervjuer. (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 102). Jeg har derfor utformet en samtykkeerklæring (se vedlegg 2) som informantene har signert innen intervju har blitt satt i gang. Samtykkeerklæringen går ut på at informant skal informeres om forskningen og målet bak forskningen, at det er frivillig, og at de kan trekke seg når som helst om de ønsker det. Informanter har krav på å få vite formålet og hovedtrekkene ved forskningen (Jæger, 2014, s. 83) Jeg har holdt informantene oppdatert om utvikling og endringer i oppgaven underveis, til eksempel da problemstillingen min ble endret. For å anonymisere informantene er de omtalt som Informant 1 og Informant 2. Barnehagene omtales som Barnehage A og Barnehage B.

2.5 Reliabilitet og validitet

Da jeg begynte på oppgaven lød problemstillingen min som nevnt annerledes. I utgangspunktet ville jeg se på hvordan barnehagens satsning på kompetanseområdet kunst, kultur og kreativitet kom til uttrykk i deres hverdag. Etter hvert som jeg kom i gang med forskningen skjønte jeg at man ikke kan svare på hvordan noe kommer til uttrykk i en hverdag dersom man ikke har observert hverdagen. Jeg begynte å stille spørsmål til oppgavens reliabilitet og validitet, kunne jeg besvare problemstillingen basert på intervjuer gjort med styrer i gitte barnehager? Oppgavens reliabilitet og validitet er viktig å ta stilling til når man

gjør empirisk forskning. Reliabilitet er et essensielt tema innen all forskning, da det beskriver forskningens pålitelighet. Reliabiliteten i forskningen omhandler faktorer som hvilke data man benytter seg av, hvordan man samler dem inn, og måten de bearbeides og tolkes. Validitet er sentralt da det handler om resultatenes gyldighet. En oppgave har sterk validitet dersom resultatene gir et reelt bilde av virkeligheten og er dekkende for utvalget og temaet som er undersøkt (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.23-24). Etter å ha snakket med veileder om at jeg ikke følte metoden jeg hadde nyttet kunne besvare problemstillingen min på en pålitelig måte, tok jeg kontakt med informantene mine og bestemte meg for å endre problemstillingen min til «*Hvordan kan personalet sikre kvalitet i arbeid med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen?*» en problemstilling som kunne drøftes basert på intervjuene jeg allerede hadde gjort.

3.0 Teori

I dette kapittelet vil jeg vise til teori som jeg finner relevant for oppgaven. Kapittelet vil omhandle fagområdet kunst, kultur og kreativitet, kvalitet i barnehagen og ta for seg Reggio Emilia som pedagogisk grunnsyn.

3.1 Kunst, kultur og kreativitet i barnehagen

Pedagogisk arbeid med kunsthag i barnehagen forutsetter at personalet har kunnskap om hva som er kunsthagets egenart og uttrykksform, og hvilke muligheter dette dermed åpner for i barnets utvikling og læring (Sæbø, 2013, s.24). Barns væremåte er aktiv og nysgjerrig, og med omgivelser som tillater det, kan den kroppslige utforskertangen fra småbarnsalderen utvikle seg til en lekende, sosial og kulturell utforskertrang. Den medfødte kreative væremåten er bare en mulighet, og den trenger sosial og kulturell stimulering for å kunne utvikle seg (Sæbø, 2013, s.15). Som profesjonsutøver har man et ansvar for å legge rette for gode kunsthaglige opplevelser, hvor barnas egne opplevelser får komme til uttrykk. For at barna skal kunne inneha kompetanse til å gi varierte uttrykk for egne opplevelser og erfaringer, må barnas lyst og evne til å bruke kunsthagens uttrykksformer få rom til å utvikles (Sæbø, 2013, s.40).

Arne Marius Samuelsen skriver i sin bok *Formidling av kunst til barn og unge* (2013) om formidlerkompetanse. Han skriver at estetisk kompetanse kreves i de pedagogiske miljøene for å kunne se og vektlegge kvaliteter som hvorvidt noe er viktig eller uviktig, og hvordan kunst i original eller reprodusert form får anledning til å virke i miljøet (Samuelsen, s.173). I følge kunstfilosofen Jerome Stolnitz er det en forutsetning at den enkelte har en estetisk holdning for at kunstopplevelsen skal være givende. Hvordan de voksne oppfører seg i forhold til å være modeller for estetisk virksomhet har derfor stor betydning. Den voksne må gi barna tid til å kjenne på sine sansinger og anledning til å reflektere (Samuelsen, 2013, s. 46). Ved å skape rom for bevisst bruk av barnas fantasi i kunstformidling vil barna, ifølge Vygotskij, bruke sine egne erfaringer for å forstå den. Vygotskij mente at fantasi og virkelighet ikke var en motsetning, men at fantasien er en bevissthetsform som henger sammen med virkeligheten. Materialet et barn har å være fantasifull ut fra avhenger av barnets erfaringer. Han sa at et barns fantasi er mer fattig enn den voksnes, fordi erfaringene er mindre rike (Samuelsen, 2013, s.59). Kunsthag er viktig for barnets forståelse av verden, fordi det tilbyr en læringsform hvor barnet bruker sanser, følelser, kropp, tanke og refleksjon som en integrert del av samspillet med omverden (Sæbø, 2013, s.39). I boken «Barnehagens

rammeplan i praksis» står det at man kan utvikle identitet og nærhet til lokale kunst og kulturinntrykk gjennom å få erfare varierte kunst- og kulturuttrykk, og at dette også kan bidra til at barna føler tilhørighet (Fønnebø & Jernberg, 2018, s.60).

3.2 Kvalitet i barnehagen

Som nevnt i begrepsavklaringen er kvalitet et vidt begrep som kan være vanskelig å definere. Likevel finnes det visse føringer for hvordan det pedagogiske arbeidet i barnehagen skal gjennomføres. Ansvar for kvalitetsutvikling ligger hos lokale og sentrale barnehagefaglige myndigheter, og det er ledere i barnehagen som skal videreføre dette ansvaret. Forskning viser til at tydelige kommunale visjoner og satsninger bidrar til en lettere hverdag for ledere i barnehagen (Fønnebø & Jernberg, 2018, s.31). Man kan se på barnehagekvaliteten fra to perspektiver. Det første er *fenomenologisk kvalitet*, og omhandler hvordan barnehagen oppleves for de som er der til daglig. Det andre er kriteriene som fagfolk eller samfunnet har satt for barnehagen, og kalles *kriteriekvalitet*. Disse kan være basert på ulike verdier, empirisk forskning eller debatter rundt kvalitet i barnehagen (Kvistad & Søbstad, 2016, s.31). Å skulle måle kvalitet blir dog paradoksalt, fordi kvantitativ tenkning blir ført inn i studier av kvaliteter. Målinger av barnehagekvalitet preges av erfaringer, faglige synspunkter og idealer, og vil være basert på holdninger og verdier – hvordan vi ser verden. På den måten kan vi mennesker aldri bli nøytrale i våre vurderinger (Kvistad & Søbstad, 2016, s.39).

Kvalitetsbegrepet vil også endre form på ulike nivåer i barnehagefeltet, men utgangspunktet for barnehagepolitikken bør alltid være hva som er best for barn under skolealder, og være forankret i tenkningen fra FN's erklæringer om at tiltak skal være til barns beste (Kvistad & Søbstad, 2016, s.82). På et nivå nærmere barnehagehverdagen vil kompetanseutvikling spille en stor rolle for kvaliteten i barnehagen. Man må ha et bevisst forhold til hvilken faglig kompetanse barnehagen sitter med, og hva man ønsker å fremme og utvikle når man arbeider med kompetanseutvikling som omhandler alle ansatte. Den faglige kompetansen vil alltid være i utvikling, uavhengig av det som ligger i utdanningen (Kvistad & Søbstad, 2016, s.117). Det er ingen enkel sak å drive kvalitetsarbeid i barnehagen, fordi arbeidet forutsetter et godt samarbeid og prioritert innsats på alle nivåer og områder i barnehagesektoren (Kvistad & Søbstad, 2016, s.205). Arne Marius Samuelsen (2013) skriver at det krever prioriteringer både tidsmessig og økonomisk for å forbedre kvaliteter ved de pedagogiske miljøene (Samuelsen, s.173).

3.3 Reggio Emilia

I boken «*I dialog med Reggio Emilia*» har Dahlberg og Moss (2009) i innledningen gjort rede for hva Reggio Emilia er, hvem som har utarbeidet den pedagogiske tankemåten, og hvordan pedagogikken utspiller seg. Videre vil jeg presentere et kort sammendrag av dette.

Reggio Emilia er i utgangspunktet en by i Italia, men har blitt et begrep for pedagogisk praksis i barnehagen da den kyttes til byens politiske og sosiale historie. Den pedagogiske tilnærmingen er forankret i en dyp respekt for barnet, hvor man mener at alle barn er født intelligente og med et sterk driv for å utforske verden. Det demokratiske fellesskapet er pedagogikkens ideal, og ulike syn ønskes velkommen fordi møter mellom ulikheter bidrar til utvikling av ny kunnskap. Grunnsynet i pedagogikken bygger på at mennesket som subjekt, sammen med andre konstruerer en felles kunnskap og kultur. Man ser barnet som et selvstendig og aktivt individ med evne til læring, samhandling og omsorg for andre. For å følge opp hvert enkelt individ i barnehagen, og barnegruppen som helhet, nyttes pedagogisk dokumentasjon. Pedagogisk dokumentasjon er et pedagogisk verktøy for å komme nærmere barnas måte å være på, og er sentralt i Reggio Emilias pedagogikk. Denne måten å arbeide på motsetter seg kategorisering og reproduksjon som utgangspunkt for læring. Loris Malaguzzi, den første barnehagesjefen i Reggio Emilia, sa at et barn har hundre språk. Den pedagogiske dokumentasjonen forutsetter at pedagogene som observerer barna lytter til deres hundre språk. Observasjon, dokumentasjon, og refleksjon over eget arbeid er viktige momenter i pedagogikken. Reggio Emilia ser også rommet som den 3. pedagog, og barnehagens rom skal derfor være selvinstruerende og inspirere til lek og læring. Reggio Emilia er en pedagogikk som er i forandring i takt med samfunnet. Det har blitt utarbeidet overordnede retningslinjer innenfor pedagogikken, men den har ikke et fastsatt rammeverk. Likevel er det mange som lar seg inspirere av de pedagogiske grunntankene, og utforsker disse på sin måte i barnehagen. Reggio Emilia-barnehager sees ofte som et atelier. I følge Loris Malaguzzi, skal atelieret bidra til å skape elementer av kaos i den pedagogiske virksomheten - han kaller det konstruktiv uro. Å gi rom og tid til undring, fordypning og skapende virksomhet, bidrar til å utvikle mulighetene som finnes i det enkelte barn. At barnet har hundre språk er en metafor på hvordan barn skaper og uttrykker seg. Det er denne utforskende og nysgjerrige holdningen til det tenkende og det skapende som inspirerer til utforskende praksiser, hvor teori og praksis er like viktige. Malaguzzi forklarte det som en sykkel: En pedal er praksis, den andre teori. Du må bruke begge for at sykkelen skal bevege seg fremover (Dahlberg og Moss, 2009, s.13-33).

4.0 Presentasjon av Empiri

De empiriske funnene jeg har gjort presenteres i denne delen av oppgaven. Jeg har satt sammen to intervjuer til én helhetlig tekst. I tillegg til narrativt intervju med to styrere har jeg sett på årsplaner og barnehagenes nettsider, samt utforsket barnehagenes fysiske miljø. Jeg vil omtale barnehagene jeg har besøkt som barnehage A og barnehage B. Informantene vil presenteres uten navn for å sikre anonymitet, og kalles Informant 1 og Informant 2.

4.1 Narrativt intervju

Barnehage A ligger til på toppen av en park, og med husets ansikt vendt bort fra storbyen føles det nesten ikke som man er i en by lengre når man ankommer området. Bare et steinkast unna, i den andre enden av parken, har man utsikt utover hele byen. I umiddelbar nærhet har man flere kulturelle severdigheter og museer. Barnehagen har et særskilt estetisk uttrykk som jeg biter meg merke i allerede før jeg har ankommet gårdsplassen. Noen steder har en sterkere kreativ «atmosfære» enn andre steder - dette er et slikt sted. Barnehage B har et mer tradisjonelt barnehage-uttrykk når man kommer gående fra utsiden, men jeg biter meg fort merke i en rekke ting som forteller meg at dette er en barnehage med stort fokus på kultur. Innsiden av bygget preges av en klar estetikk, og med et stort utvalg instrumenter, og rom som er konstruert spesielt for å være hensiktsmessige for å arbeide med musikk eller drama, kjenner man på den allerede nevnte «atmosfæren» også her.

4.1.1 Kunst, kultur og kreativitet

For å få informantene til å fortelle har jeg spurt informantene hva de legger i begrepene kunst, kultur og kreativitet. Det merkes fort at Informant 1 har en genuin interesse for kunstfaglig arbeid, og at satsningsområdet til barnehagen ikke er tilfeldig valgt. Informant 1 sier at han ser fagområdet som kreative prosesser, noe som binder folk i fortid, nåtid og fremtid. Han nevner grunnleggende verdier, som et demokratisk syn på barnet som subjekt, som en grunnstein for alt kreativt og kulturelt arbeid i barnehagen. Informant 1 snakker varmt om kunsten. Han forteller at likt språket, er kunst et grunnlag som alle barnehager burde ha. Kreativitet er det elementære i barnehagen, både når det gjelder barnas utvikling som individ, og hvordan å anvende verktøy for å skape noe nytt. Kunsten er språket som kan skape en bedre verden, for gjennom den ser man barna utvikle et *eget selv*.

Informant 2 begynner med å fortelle at hun har vært styrer i barnehage B i 30 år, og at hun har en kunstfaglig bakgrunn med en videreutdanning i musikk. Hun sier det er mye man kan gjøre innenfor fagområdet, mulighetene er uendelige og rammeplanen kan fylles med det man selv ønsker av kunstfaglige og kulturelle aktiviteter. Musikken står sentralt i barnehage B, noe som stadig viser igjen når Informant 2 forteller. Til eksempel hadde barnehage B et helt år med fokus på Harmonien, og fikk presentert alle typer instrumenter for barna. Foreldre og familie som spilte instrumenter kom og viste hva de spilte på. Informant 2 mener at det skal synes at en kulturbarnehage er nettopp det, derfor har barnehagen gjennom hele året fokus på ett kulturelt fagområde. De kan fordype seg i en kunstner, en musiker eller en forfatter. Det er også viktig at det estetiske uttrykket gjenspeiler fokusområdet. Det skal se pent ut, og omgivelsene skal bære preg av kunst og kultur. Da barnehage B ble bygget ut i 2009 gikk personalet sammen med arkitekten for å planlegge et fellesareal som skaper rom for utfoldelse. I barnehagen kan vi gi noe annet enn det som er i pop-kulturen, sier Informant 2. Man kan gjerne gi litt av begge deler, men Kaptein Sabeltan får de fleste servert hjemme. Barnehagen skal være et rom for noe som er annerledes og som kan utvide barnas musikkperspektiv. Interessen til de voksne er derfor viktig, de skal være rollemodeller og formidle på en god måte. Barnehagen holder felles kurs for å stadig fornye kunnskapen og holde de ansatte interesserte, likevel skal ingen presses til å gjøre noe de er ukomfortable med. Alle har sine styrker som man fokuserer på, men samtidig er det noen som kanskje bare behøver en dytt, og da prøver barnehagen å imøtekomme de behovene de ser at er der.

4.1.2 Kvalitet

Men hva med begrepet *kvalitet*? Hvordan kan man egentlig sikre kvalitet i arbeidet med kunst? Her sier Informant 1 at for å sikre kvalitet i arbeidet i barnehage A jobber de ut fra en metodikk hvor de nytter observasjon, refleksjon, dokumentasjon og deretter ser konsekvens: Hva leder arbeidet til? Han beskriver hele barnehagen som et atelier hvor man kan observere barnas arbeid ut fra kompetanse, mestring og sosiale relasjoner. Frilek blir på denne måten en del av det pedagogiske arbeidet, samt rommet som 3.pedagog, og at barna i seg selv blir pedagoger i egen lek. Barnet som pedagog vil si at de deler erfaringer, og at det kontekstuelle i barnehagen observeres – hva har barnet lært? Dette tas med i videre dokumentasjon og reflekteres rundt så ofte som annenhver uke. Refleksjonsdelen er ikke for å komme med tips og råd til aktiviteter man kan gjøre, men for å kunne kvalitetssikre rommets miljø. Gjennom slike refleksjoner har de blant annet funnet at det prosessuelle i kunsten, uavhengig av

teknikk, språk og samarbeid, oppleves likt i ulike aldersgrupper. Når man ser på det prosessuelle og hvordan dette oppleves, kan man gå tilbake i dokumentasjonen for å kunne tilrettelegge, eventuelt gi mer tid på de områder det kanskje behøves. Personlig ser Informant 1 kvalitet som alt fra detalj til helhet. Det kan være et barn i dyp konsentrasjon, som ligger i flytsonen i et kreativt arbeid. Han nevner Yayoi Kusama og «the dot», hvordan prosessen blir et eget univers, og at man som skapende i flytsonen ikke helt skiller mellom «dotten» og «jeget» fordi det går inn i ett. Helhetlig ser han et bilde av reisen man gjør når man opplever kunst. Han sier vi må spørre oss hva hensikten er, og fremheve det prosessuelle i verkene man blir presentert for – på denne måten ser man røde tråder på en annen måte. Han snakker om viktigheten i at en kunnskapsspiral går videre, og at man ikke stopper opp og stagnerer. Man må stadig videre, abdisere og inkludere andre.

Informant 2 deler begrepet kvalitet opp i to. Det materielle, og hvordan man arbeider. Når det kommer til materialer som blir brukt i barnehagen, som instrumenter eller formingsmaterialer, mener Informant 2 at det skal være en viss kvalitet på det, slik at det er slitesterkt og varer lenge. Det er viktig å kunne arbeide variert og med ulike former for både formingsuttrykk og musikkuttrykk. Når informant 2 snakker om kvalitet trekker hun spesielt frem litteratur i barnehagen, og at bevissthet rundt hvilken barnelitteratur man presenterer for barna i barnehagen er viktig. Hun omtaler gode bildebøker som små kunstverk, og at man skal ha et godt utvalg bøker både på nynorsk og bokmål. Man skal være litt kritisk til hvilken litteratur barna møter i barnehagen, det finnes mye god barnelitteratur og her henviser hun til «Skogen den grønne», en diktbok for barn med detaljerte og velutførte illustrasjoner som man kan undre seg og filosofere over. I og med at bøker er såpass tilgjengelige, med biblioteker over hele landet, hvor man gratis kan få fatt i et stort utvalg bøker, mener informant 2 at dette er noe man bør nytte seg av. Barnehage B har også en bevisst tilnærming til hvilke typer leker de har tilgjengelig på avdelingene. De bruker for det meste klassiske leker som magneter, klosser, duplo og lego, noe som kan bygges med og stimulere kreativitet. Barnehage B ønsker å være et sted hvor barna får leke med noe annet enn det kommersielle som mange gjerne leker med hjemme. Som nevnt handler kvalitet for Informant 2 også om hvordan man arbeider. Barnehagen har ofte prosjekter og samarbeid med lokale kunstnere, hvor personalet kan lære mye. De har også personalmøter hvor de har ulike kurs. Likevel skulle informant 2 gjerne sett at personalet hadde mer tid, slik at de voksne kunne arbeide med ulike håndverk og lære sammen. Hun viser til Steiner-barnehagen hvor de har egen personal-tid hvor de arbeider med ulike håndverk og har muligheten til å stadig holde seg oppdatert og lære av hverandre.

4.1.3 Prosjektarbeid

Når barnehage A jobber med prosjekter jobbes det parallelt med kunst/produkt og det pedagogiske arbeidet. Den ene siden hvor prosessen, det skapende, og til slutt resultatet, sees i sammenheng med den andre siden som omhandler det pedagogiske arbeidet. Man kan se kunstarbeid i henhold til den didaktiske relasjonsmodellen: hva, hvordan og hvorfor. Han ser kunsten og kreativiteten som en metodikk for læring og utvikling, og barnas medvirkning trekkes spesielt frem. Gjennom kunstfaglig arbeid kan man se hvert enkelt barns utvikling og hva som interesserer dem, noe som også legger føringen for hvordan barnehagen skal tilrettelegge og videre inspirere i prosjektene de arbeider med.

Informant 1 trekker frem at arbeid med kunst har et enormt stort spenn, og at det ikke bare handler om å viderefremme historie, men om å oppleve kunsten og se hva kunsten står for hos barna. Dette handler også om å se barna slik man ser de voksne som subjekter. Han sier at for å skape kunst må en agere som et menneske som eier seg selv. Ved å skape et rom for barna å uttrykke seg i, vil man derfra kunne finne strategier og tilnærme seg barna slik at alle får en følelse av mestring i arbeidet.

I begynnelsen av året i Barnehage A, brukes tiden på å sette seg inn i hvilken kompetanse og interesse som finnes i barnehagen, blant både barn og voksne. Dette er en del av den skapende prosessen, og er i tråd med rammeplanen med på å sikre at barna faktisk er med på å forme sin egen barnehagehverdag. Informant 1 trekker frem at det er viktig å se alles kompetanse, uavhengig av om det er en ufaglært assistent eller en utdannet pedagog, vil alle ha sin personlige egnethet som man kan nytte seg av. Ved å i begynnelsen av hvert år få en viss oversikt over hva som kan komme, og vite hvilke ressurser og spisskompetanse som behøves i arbeidet, har man et bedre utgangspunkt for å kunne gå i dybden på arbeidet. Barnehagen kan ende opp med et prosjektarbeid som resulterer i enten konsert, teater eller utstillinger, alt etter hvor barnas interesse viser seg å ligge det året.

Barnehage B har etter den nye rammeplanen kom jobbet mye med holdninger, og da spesielt relasjonen mellom barn og voksen. Måten man er sammen på er viktig, derfor arbeider barnehagen prinsipielt med at de har primærkontakt for barna, som følger hvert enkelt barn tett gjennom barnehageårene. Dette skaper en trygghet både for barn, personale og foreldre. Trygghet er det aller viktigste i barnehagen, og Informant 2 sier det er noe man må legge mye arbeid ned i. Ved å opprettholde et stabilt personale, og skape et godt arbeidssted slik at

personalet blir værende, blir det også lettere å skape en trygg sone. Mange av de ansatte i barnehage B har vært med i hele utviklingen av barnehagen som kulturbarnehage, en faktor som også skaper trygghet blant personalet. I en barnehage hvor de ansatte føler seg trygge kan man spille på den enkeltes interesser, og man får med ett en større frihet til å jobbe i dybden med større prosjekter. Arbeid med musikk er et eksempel hvor barnehage B har mange prosjekter, og de arbeider gjerne litt utenfor de tradisjonelt kjente sangene som ofte går igjen i barnehager. Informant 2 viser til at det er forsket på at barnehager bruker mye «kjedelige» sanger, gjerne to-takts sanger med enkle og litt morsomme tekster. Hun sier det er viktig å være bevisst at man skal ha et variert uttrykk av musikk i barnehagen, og at unger er svært flinke til å lære. Mange ganger kan man nok fort undervurdere barn, og forvente at de ønsker at alt skal være morsomt, men gjennom musikken kan man tilby barna et stort repertoar av opplevelser. Barnehagen har blant annet sunget mye på gamlehjem hvor de synger gamle tradisjonelle sanger, og hatt samarbeid med artister som Christine Sandtorv. De lager også CD, og har et fokus på at barnehagen skal tilby noe mer enn det kommersielle som «alle» får hjemmefra.

4.1.4 Eksterne aktører

Kvalitet er subjektivt, men kan det være hensiktsmessig å arbeide med eksterne aktører for å sikre kvalitet innen fagområdet? Barnehage B var med i den Kulturelle Bæremeisen i 6 år, da fikk de bevilget 10-12tusen i halvåret til prosjekter. De samarbeidet da med eksterne kunstnere, og Informant 2 forteller at samspeillet mellom pedagoger og kunstnere var godt. Med et prosjekt hvert halvår, samt konserter og teater som kom til barnehagen, og som barnehagen reiste til, var dette et tilbud til få. Nå er bæremeisen mer smurt utover, og man får mindre midler enn før. Informant 2 sier at hun synes det er synd, for kunst og kulturbarnehager må gjerne være eksklusive, og ekstra flinke på sine egne områder. På tross av at den Kulturelle Bæremeisen nå gir mindre midler har de tatt med seg videre måten å jobbe med prosjekter på, og de finansierer selv samarbeid med eksterne aktører og lokale kunstnere. Nylig har de jobbet to uker med en lokal kunstner som barnehagen har brukt før. Kunstneren kjenner barna godt, og er svært kompetent i arbeidet med barn. Informant 2 beskriver henne som «levende opptatt av kunst og barn». Slike prosjekter kan koste inn til 20 000kr, men Informant 2 slår fast at det er kunsten er verd. «Kunstnere må også ha betalt for arbeidet de gjør» sier hun bestemt.

Barnehage A har per i dag ikke noen direkte samarbeider med eksterne aktører som lokale kunstnere, men de besøker institusjoner som tilbyr aktiviteter, drar til kunstmuseum og nytter seg ofte av lokale severdigheter. De skal videre ha et samarbeid med et moderne kunstmuseum hvor de vil holde workshops, og ha omvisninger hvor kunstformidlingen vil bli en naturlig del av hverdagen. Barnehagen er også en del av Kultursekken. Spesielt i høytider har Barnehage A gjennom Kultursekken et samarbeid med andre barnehager som ikke har samme fokuset på kunstfaglig arbeid.

4.1.4 Omdømme

Omdømme er viktig sier Informant 2. Barnehage B tiltrekker seg kreative sjeler, og ved å benytte seg av bekjenskaper blir det en voksende omgangskrets av folk som ønsker å ha barna sine i nettopp den barnehagen. Barnehagen har hele veien hatt fokus på sang og musikk, men uten at barnehagen har profilert seg som en kulturbarnehage. Da det på 2000-tallet ble utbygginger av flere barnehager, og behovet for å profilere seg ble større for å fylle opp plassene i barnehagen, ble det derfor et naturlig valg å profilere seg som en kulturbarnehage. Det var flere i barnehagen som hadde interesse for sang, musikk, litteratur osv. Nå bruker barnehagen de bekjenskapene de har. I et kreativt miljø er det mulig å støtte seg til hverandre, og bruke de ressursene man har i lokalmiljøet. Barnehage B jobber for å engasjere foreldre og skape nysgjerrighet.

Informant 1 sier at det er en «viss type folk» som har barna sine i Barnehage A. I et elitistisk samfunn som vi har i dag tiltrekkes kunstnere og kreative sjeler også til denne barnehagen. Det er lange køer på venteliste. Spesielt arkitekter vil ha barna sine i barnehagen. Dette er ikke nødvendigvis bare en positiv ting sier han, i og med at det å plassere barna sine så bevisst i en kunstbarnehage, av foreldrenes egen interesse, skaper en viss forventning til barna. Barnehage A har skiftet eiere, og med det gått fra å være en noe lukket barnehage med stort fokus på å produsere kunst, til å bli en mer åpen barnehage hvor identiteten er mer sammenhengende med bydelen. Økonomisk, sosialt og med tanke på integrering, gjenspeiler barnehagen bybildet tydeligere enn før – parken rundt har blitt et møtested, og de ønsker å skape en arena rundt barnehagen hvor mennesker i alle aldre kan møtes.

4.1.5 «Et barn har hundre språk men frarøves nittini av dem»

Barnehage A bygger på Loris Malaguzzi sin pedagogiske filosofi, en humanistisk holdning til livet som bygger på menneskenes muligheter, en dyp respekt for barnet og en overbevisning

om at barn er født rike og intelligente, med en sterk iboende kraft til å utforske verden. Informant 1 trekker her frem lekekulturen, og hvordan dette er forebyggende arbeid i og med at man gjennom å leke fritt og selvstendig får øvelse i konflikthåndtering. Informant 1 får høre fra skolene at barna som kommer fra Barnehage A ikke er passive i skolen, men agerer selvstendig og gjerne har andre sosiale strategier enn andre barn. Dette er motiverende for barnehagen, og gjenspeiler at arbeidet de gjør er hensiktsmessig. Hvert år er Barnehage A med på Vårsymposium, det er i Reggio Emilia sin ånd en samling hvor mange ulike barnehager presenterer arbeidet sitt for hverandre. Nettverket samles for å reflektere rundt arbeid, samfunnsproblematikk og pedagogikk. Det snakkes mye om hvordan man skal møte barna med det som er vanskelig i verden, og at man skal representere en realistisk verden. Vårsymposium handler om å dele og utvikle i takt med samfunnet rundt.

Informant 2 og barnehage B har ikke den samme profileringen som barnehage A når det gjelder Reggio Emilia pedagogikken, men Informant 2 snakker likevel om mye som peker i den retningen, som at bøker alltid skal være tilgjengelig, og selv på småbarnsavdelingen står bøkene i barnehøyde slik at barna kan velge seg de bøkene de vil, når de vil det. Dette får henne over til å snakke mer om barnehagens generelle utforming, og at avdelingene er satt opp slik at man ikke setter begrensninger for mulighetene man skal ha i barnehagehverdagen, men at man heller jobber med å lære barna hvordan man skal håndtere det av bøker og materiale som til en hver tid ligger tilgjengelig. Når barna blir kjent med hvilke systemer man har for rydding og bruk av ting, går det fint an å ha til eksempel bøker stående fremme på småbarnsavdeling. Samtidig trekkes det frem at dette er en nokså ny måte å arbeide på. Før var det mer vanlig at dersom man skulle ha en formingsaktivitet og lage noe til f.eks. jul hadde de voksne funnet fram spesifikke materialer og barna skulle alle lage det samme. Nå er valgfriheten større, og barna får selv velge materialer og hva de ønsker å lage selv til høytider. fullt har hver avdeling på huset forskjellig personale, og avdelingene farges av det personalet som er der – ikke alle gjør det på samme måte, og det er helt greit. Det er viktigste er at aktivitetene er lystbetonte, lysten er viktigere enn produktet.

4.1.6 Motivasjon

Informant 1 forteller om hvordan barnehagen arbeider for å opprettholde motivasjon, og hvordan den enkeltes kompetanse vil påvirke motivasjonen. Han forteller at enhver ansatt sin spisskompetanse vil kunne hjelpe på å stå frem og utnytte sin kunnskap, og som også kan være en drivkraft for hele teamet. Han sier det er viktig at man jobber sammen på tvers av ansenitet. Det å være faglært og ha med seg en viss kompetanse er identitetsskapende, men

dette er igjen todelt. En ting er hvilken utdanning profesjon man innehar, noe annet er hva man faktisk gjør i praksis. Han tror det er viktig å skape sitt eget «jag» som er trygg på sitt felt. Trygghet smitter på både barn og voksne, og det er viktig å ha noen i barnehagen som vet, og kan inspirere. Barnehagen legger vekt på motivasjon og å opprettholde den kunnskapen de ulike ansatte sitter inne med, her har personalmøter en viktig rolle. Gjennom kreative verksteder deler de erfaringer, og kompetente innen sitt fagfelt kan lære bort og inspirere andre. Igjen trekker han dette tilbake til barna, og sier at man må erfare selv for å kunne presentere til barna på en god måte.

Informant 1 sier det er hensiktsmessig at man har et felles mål. Gjennom profilering av barnehager er gjerne dette målet klarere, og det kan kanskje være vanskeligere for en vanlig barnehage å skape disse felles målene fordi de skal innom alle fagområder og egentlig ikke har en samlende overordnet tematikk. Informant 1 mener at alt arbeid i barnehagen kan gjøres tverrfaglig og at kunsten alltid kan ha en plass. Å imøtekomme verdibegreper fra rammeplanen er noe man stadig strekker seg etter i barnehagen, og slik bør det også være, likevel stiller han seg kritisk til hvordan rammeplanen legger vekt på språk som satsningsområde, da dette er noe man stadig jobber med, uavhengig av fagområde. Fokuset burde derfor heller ligge på tverrfaglig arbeid, slik at ikke språklæringen blir for «skolert». Han tar opp viktigheten i å stole på seg selv. Det er lett for å lete etter «men det går ikke», der finnes alltid en mandag og en fredag og en torsdag som ikke passer. Med et godt grunnlag hvor man vet at man har kompetanse, er det kanskje også lettere å kaste seg litt uti, våge å prøve og feile.

4.2 Innhenting av informasjon

I denne delen av oppgaven presenteres datainnsamlingen jeg har gjort i tillegg til intervjuer.

4.2.1 Årsplan

Årsplaner er godt utformet med god informasjon om arbeidet barnehagene planlegger å gjennomføre i løpet av året. Det kommer tydelig frem hvilke fokusområder barnehagene har. I årsplanen til Barnehage A trekkes spesielt barns medvirkning frem, og det står spesifikt at observasjon blir nyttet som metode for å oppnå målet om at barna skal medvirke i egen hverdag. Barnehage A har også skrevet hvordan de skal arbeide for å imøtekomme de ulike fagområdene som er nedfelt i rammeplanen.

Barnehage B vektlegger barnehagen som kulturbarnehage i et eget kapittel i årsplanen. Her får man god innsikt i hvordan de arbeider med ulike prosjekter for at barna skal få oppleve og erfare varierte kunst og kultur-uttrykk i løpet av et barnehageår. De ulike kulturelle prosjektene barnehagen skal delta på i løpet av barnehageåret har også fått et eget kapittel.

4.2.2 Barnehagens promotering

På barnehage A sine nettsider kommer det tydelig frem at dette er en kunst-barnehage. Man blir enkelt presentert for barnehagens verdigrunnlag, som prosess fremfor resultat, medvirkning i relasjon med hverandre og materialer og selvstendighet.

«Et barn har hundre språk men frarøves nittini av dem» På nettsiden står det tydelig at barnehagen bygger på Loris Malaguzzi sin pedagogiske filosofi – Reggio Emilia.

På nettsiden til barnehage B står det på fremsiden at det er en kulturbarnehage. Det står i et eget avsnitt på forsiden om hverdagen at de liker å synge, lytte til musikk, danse, fortelle eventyr, tegne og male i kulturbarnehagen. Det er også lett å navigere i menyen til en egen side hvor det står mer detaljert om barnehagen som kulturbarnehage. Videre nedover siden står det en beskrivelse om barnehagen og hvorfor de er en kulturbarnehage, hva de vektlegger og hvordan de arbeider med kultur i hverdagen. Siden har også en oversikt over ulike kulturprosjekter barnehagen har tatt del i de siste årene.

4.2.3 Barnehagens rom

Barnehagene jeg har vært og besøkt har spesielt et likhetstrekk jeg biter meg merke i, og det er tilgjengelighet. De er tydelig inspirert av Reggio Emilia ved at man nytter rommet som en 3. pedagog. Alt av leker, materialer, bøker og annet utstyr finnes i barnehøyde på avdelingen. Musikkinstrumenter henger på vegger eller står høyt i hyller, men er synlige slik at barna til en hver tid har mulighet til å se dem og be om å få bruke dem. Dette gjelder like fullt på småbarnsavdelinger som hos de større barna. I barnehage A har de til eksempel en egen krok med så-jord og frø på småbarnsavdelingen, så barna kan plante og følge med hele tiden. I barnehage B henger alle bilder lavt på veggen, og bøker står fremme i barnehøyde til en hver tid. Informant 2 forteller på omvisningen at barnehage B er bygget med hensikt for at rom skal kunne utnyttes til det fulle i kreativt arbeid.

5.0 Drøfting

I teorikapittelet har jeg gjort greie for fagområdet kunst, kultur og kreativitet, kvalitet i barnehagen og Reggio Emilia-pedagogikken. Innsamlet forskningsempiri gir et bilde på informantens historie og hvordan de arbeider i barnehager med særskilt fokus på kunst og kultur. For å besvare min problemstilling vil jeg nå drøfte noen spørsmål jeg ser som relevante for å kunne svare på hvordan personalet kan sikre kvalitet i arbeidet med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen.

5.1 Hvor viktig er personalets holdning til fagområdet kunst kultur og kreativitet?

Sæbø (2013) skriver at barn har en medfødt kreativ væremåte, men at dette er en mulighet som avhenger av stimuli for å utvikle seg. Man kan jo spørre seg selv hvorvidt arbeid med fagområdet kunst, kultur og kreativitet i barnehagen faktisk stimulerer en kreativ væremåte, eller om det ofte blir voksenstyrte aktiviteter med et mål om å produsere noe som kan vises i konkret form. Informantene mine viser begge en holdning til at man som styrer i en kunst- og kultur-barnehage har et særskilt ansvar for å legge til rette for, og veilede personalet, slik at man innad i barnehagen har en felles forståelse for hva fagområdet faktisk innebærer. I boken *Formidling av kunst i barnehagen* står det at den voksende interessen for kunstpedagogikken er et uttrykk for bevisstgjøring rundt kunst som et spesielt erfaringsområde (Sæbø, 2013, s.33). Det merkes fort på begge informantene jeg har nyttet i oppgaven at de har en personlig interesse for å arbeide med kunst og kultur. Det kan kanskje ses som en nødvendighet at deler av personalet ikke bare har en dyptgående kunstfaglig kompetanse i grunn, men også en svært positiv holdning til fagområdet, for å klare å gjennomføre den type omfattende prosjektarbeider som disse barnehagene gjør. Ved å innhente data om barnehagene gjennom nettside og årsplan har jeg fått innblikk i at begge barnehagene har omfattende års-prosjekter innenfor kunst og kultur. Informant 1 nevner i intervjuet at fagområdet også kan nyttes tverrfaglig, og at det vil være naturlig for et barn å lære gjennom kreativitet. Basert på det informanten sier, og det Sæbø (2013) skriver om at kunstfag er viktig for barnets forståelse av verden (Sæbø, 2013, s.39) kan man jo tenke seg at å arbeide kreativt, og ta litt av det kunstfaglige med seg inn i alle fagområder, vil være fruktbart. Torsteinson (2013) sier at et kunnskapsrikt personale vil kunne se muligheter i barns ytringer, og åpne for at barn erfarer et vidt spekter av uttrykksformer (Torsteinson, s.186). Kunnskap, åpenhet og voksne som selv blir med inn i en undrende prosess kan altså

være avgjørende for at barna også skal kunne gi seg hen i det kreative arbeidet. Jeg tenker derfor at personalets holdninger til fagområdet er svært viktig.

Ikke alle voksne vil føle seg like trygge på å sette i gang et prosjektarbeid med for eksempel musikk, men alle kan gjøre litt. Ved å inkludere alle i personalet i en eller annen grad vil det kunne skape en felles forståelse av prosjektarbeidet. Til eksempel forteller informant 1 at de i begynnelsen av barnehageåret bruker tid på å sette seg inn i hvilken kompetanse og interesse som finnes i barnehagen - blant både barn og voksne. Informant 1 trekker frem at det er viktig å se alle sin kompetanse. Uavhengig av om det er en ufaglært assistent eller en utdannet pedagog, vil alle ha sin personlige egnethet som man kan nytte seg av. Også Informant 2 snakker om hvordan interessen til de voksne er viktig. De voksne skal være rollemodeller og formidle på en god måte. Barnehage B holder felles kurs for å stadig fornye kunnskapen og holde de ansatte interesserte. Samtidig vektlegger Informant 2 at ingen skal presses til å gjøre noe de er ukomfortable med, men at alle har sine styrker de kan nytte seg av. Ved å imøtekomme personalgruppen med en åpenhet og forståelse for at ikke alle er komfortable med alt, men skape et rom for at man kan utvikles og lære av hverandre, kan man som Informant 1 påpeker, skape en drivkraft for hele teamet ved at man jobber sammen på tvers av ansenitet.

5.2 Hvordan kan fagområdet kunst, kultur og kreativitet bli en prioritet?

Informantene snakker varmt om kunstfaglig arbeid i barnehagen. Til eksempel sier Informant 1 at han ser fagområdet som noe som binder folk i fortid, nåtid og fremtid, og forteller at likt språket er kunst et grunnlag som alle barnehager burde ha. Kreativitet er det elementære i barnehagen, for gjennom den ser man barna utvikle et *eget selv*. Som beskrevet i innledningen av mine narrative intervjuer opplevde jeg at barnehagene jeg besøkte hadde noe som opplevdes som en kreativ atmosfære. At barnehager som jobber særskilt med kunst- og kultur skiller seg tydelig fra «ordinære» barnehager er kanskje å forvente, men jeg tenker at alle barnehager kan dra nytte av de arbeidsmetodene jeg har blitt presentert for gjennom forskningen. Til eksempel vil Reggio Emilia som pedagogisk grunnsyn legge mye til rette for å kunne arbeide nyansert og variert med et fagområde som i stor grad er åpent for barns medvirkning. Sett i lys av teori om hvordan kunstfaglig arbeid støtter opp om barnas identitetsutvikling og følelse av tilhørighet (Fønnebø & Jernberg, 2018, s.60) vil jeg mene at fagområdet er svært viktig, ikke bare for å utvikle ferdigheter og å skape produkter, men for at barna skal få oppleve en læringsform hvor barnet bruker sanser, følelser, kropp og refleksjon for å forstå verden, og finne sin plass i den.

Det kommer frem i intervjuene at begge barnehagene har funnet sin plass i lokalområdet, og at de har et visst omdømme. Foreldre som ønsker å ha barna sine i kunst og kulturbarnehager kjenner til disse barnehagene og ønsker å ha barna sine der. Dette kan være en fordel i at man kan, som informant 2 sier, dra nytte av de bekjentskaper man har i et kreativt miljø. Informant 2 mener at det skal vise dersom en barnehage kaller seg en kunst- og kulturbarnehage, og at det gjerne kan være noe eksklusivt og eget for den barnehagen. Informant 1 ser derimot ikke bare positivt på at det er «en viss type mennesker» som ønsker å ha barna sine i kunst- og kulturbarnehager, da det kan legge en viss forventning på hvordan barna skal være. Dessuten mener han at kunstfaglig arbeid er noe som ikke spesielt skal eies av kunst- og kulturbarnehager, men at alle barnehager burde få midler og tilrettelegging for å kunne drive aktivt med fagområdet.

5.3 Kan bruk av eksterne aktører sikre kvalitet?

Begge barnehagene jeg har vært på besøk hos har fått finansiell støtte fra organisasjoner som Kultur-sekken og Den Kulturelle Bæremeisen. Dette vil åpenbart gi flere muligheter for å til eksempel hyre inn eksterne aktører. Ved å ta inn kunstnere utenfra kan det tenkes at man sikrer at arbeidet som blir gjort i prosjekter har enn viss kunstnerisk kvalitet. Når jeg får se hvilke prosjekter og arrangementer Barnehage B har vært involvert i kan man også tenke seg til at dette stemmer. Informant 2 slår flere ganger fast at kunstnere skal ha godt betalt for det arbeidet de gjør, og at dette er noe hun prioriterer i sin barnehage. Også Informant 1 nytter seg av eksterne aktører, men har kanskje et ennå større fokus på at alt kan gjøres i barnehagen, med den besetningen som er der. Han sier at det ligger aller mest i viljen og i holdningene til det arbeidet som skal gjøres. Men kan man sikre at det kunstfaglige arbeidet en ufaglært assistent gjør i barnehagen har god kvalitet? Vil ikke kvalitet være mer garantert ved at en kunstner arbeider med barna? Som Samuelsen (2013) sier skjer det mye i selve overføringen fra kunsten og til barna. Han skriver om hvordan kunstfilosofen Jerome Stolnitz sa at det er en forutsetning at den enkelte har en estetisk holdning for at kunstopplevelsen skal være givende (Samuelsen, s. 46). Enhver kunstner kan tenkes å ha en estetisk holdning, men kvalitetsbegrepet er som tidligere nevnt forankret i tenkningen fra FNs erklæringer om at alle tiltak skal være til barns beste (Kvistad & Søbstad, 2016, s.82). Dette ser jeg som relevant når man tar inn eksterne aktører i arbeid med kunst, kultur og kreativitet, og tenker at kunstneren først og fremst bør ha en tilnærming til barna som gir en trygghet- og tilhørighetsfølelse, for at kvaliteten i selve kunst-uttrykket i det hele tatt skal kunne gi positive inntrykk på barna.

Informant 2 trekker frem at måten man er sammen på er viktig, og at barnehagen derfor arbeider prinsipielt med primærkontakt for barna. Dette kan kobles til Jerome Bruner sin teori om den voksne som om et støttende stillas. Som støttende stillas skal man være tilgjengelig etter behov, og utvide rekkevidden og området for handlingene. (Askland & Sataøen, 2016, s.208) Et tett samarbeid mellom eksterne kunstnere og barnehagen vil nok kunne heve nivået på de kunstfaglige opplevelsene i barnehagen, men man vil kanskje få aller mest ut av et slikt samarbeid dersom personalet er delaktige og engasjerte i arbeidet sammen med barna, og ikke blir en passiv tilskuer på sidelinjen.

5.4 Kan Reggio Emilia være en forutsetning for god kvalitet innen fagområdet?

Gjennom forskningsperioden min har jeg blitt mer oppmerksom på hvordan barnehagens rom og utforming påvirker og legger til rette for barnehagehverdagen, kanskje spesielt innen fagområdet kunst, kultur og kreativitet. Begge mine informanter og barnehagene jeg har besøkt viser seg å ha et bevisst forhold til rommet som pedagogisk virkemiddel. Barnehagens rom skal, i henhold til Reggio Emilia pedagogikken, være selvinstruerende og inspirere til lek og læring (Dahlberg og Moss, 2009, s.13-33). De to barnehagene jeg har vært i har utstyr og leker tilgjengelig for barna til en hver tid, og det blir opp til barna selv å velge hva de ønsker å leke med. Barnehage A promoterer tydelig seg selv som en barnehage som bygger på Reggio Emilia sitt pedagogiske grunnsyn både på nettside og i årsplan. Likt Loris Malaguzzi som sa at barnehagens atelier skal bidra til å skape elementer av kaos i den pedagogiske virksomheten (Dahlberg og Moss, 2009, s.13-33), omtaler også Informant 1 Barnehage A som et atelier. Han beskriver hele barnehagen som et atelier hvor man kan observere barnas arbeid ut fra kompetanse, mestring og sosiale relasjoner.

Barnehage B knytter ikke seg selv direkte til Reggio Emilia gjennom nettsider eller årsplan, men jeg ser likevel klare likheter i hvordan avdelingene i barnehagene er utformet, og at også barnehage B nytter rommet som en tredje pedagog.

5.5 Hva ligger i begrepet kvalitet?

Som oppgaven tidligere har avklart er kvalitetsbegrepet sosialt konstruert, og ikke nøytralt (Dahlberg, Moss og Pence, 2002, s.134). For å se på hva man konkret kan gjøre for å sikre kvalitet i arbeidet med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen. Jeg vil se på både *kriteriekvalitet* som handler om hva samfunnet og fagfolk legger i begrepet, og *fenomenologisk kvalitet* som omhandler hvordan barnehagen oppleves for de som er der til

daglig (Kvistad & Søbstad, 2016, s.31). Fønnebø og Jernberg (2018) skriver om at forskning viser til at tydelige kommunale visjoner og satsninger bidrar til en lettere hverdag for ledere i barnehagen (Fønnebø & Jernberg, s.31). Informant 2 nevner økonomisk støtte når vi samtaler om begrepet kvalitet, og at hun som styrer prioriterer å finansiere gode kunst og kultur-opplevelser for barna. Dette er noe man kan se i tråd med hvordan Arne Marius Samuelsen (2013) skriver at også økonomisk prioritering kreves for å forbedre kvaliteter ved de pedagogiske miljøene i barnehagen (Samuelsen, 2013, s.173). Begge mine informanter snakker om viktigheten i å ha med seg hele temaet i en hver prosess, og at alle kan delta og tilføre noe av det de har kompetanse innenfor. Kvistad og Søbstad (2016) nevner at kompetanseheving spiller en stor rolle for kvaliteten i barnehagen, og at den faglige kompetansen alltid vil være i utvikling, uavhengig av det som ligger i utdanningen (Kvistad & Søbstad, s.117). Dette underbygger det mine informanter sier om at alle, uavhengig av faglig bakgrunn kan, og bør delta med sin kompetanse. Informant 1 nevner at for å sikre kvalitet i arbeidet i Barnehage A, jobber de ut fra en metodikk hvor de nytter observasjon, dokumentasjon og refleksjon. På denne måten kan ulike perspektiver møtes, man kan lære av hverandre og på sikt få et bredere repertoar av kunstfaglige aktiviteter, rett og slett fordi flere hoder sammen tenker mer. Både i Barnehage A og Barnehage B arbeides det jevnlig med kompetanseheving i form av personalmøter, diskusjon og utprøving av kompetanser personalet sitter med. I og med at kvalitetsbegrepet, likt en kunstnerisk opplevelse, er subjektiv, har jeg lyst til å se nærmere på informantenes fortellinger om hvordan de personlig ser kvalitet i arbeid med kunst, kultur og kreativitet. Informant 1 omtaler kvalitet som et barn i dyp konsentrasjon, og som ligger i flytsonen i et kreativt arbeid. Han nevner Yayoi Kusama og «the dot», hvordan prosessen blir et eget univers, og at man som skapende i flytsonen ikke helt skiller mellom «dotten» og «jeget» fordi det går inn i ett. Helhetlig ser han et bilde av reisen man gjør når man opplever kunst. Informant 2 ser på kvalitet som todelt, der både materialet man jobber med, og hvordan man arbeider spiller en rolle. Det er viktig at materialet er slitesterkt og anvendelig slik at man kan arbeide variert med ulike former for både formingsuttrykk og musikkuttrykk. Man kan altså si at ved å tilrettelegge med materialer av god kvalitet i barnehagen, som man arbeider godt med, har man bedre forutsetninger for å oppnå flytsonen hvor barna faller inn i dyp konsentrasjon i et kreativt arbeid.

6.0 Avslutning

6.1 Oppsummering

I denne bacheloroppgaven har jeg presentert to barnehager som satser spesielt på kunst og kultur, og gjort narrative intervjuer med styrer i disse barnehagene. Ved å sette meg inn i hvilke tanker informantene mine har om å arbeide særskilt med kunst og kultur i barnehagen har jeg drøftet kring betydningen av personalets holdning til fagområdet. Jeg har også sett på hvordan barnehagen tilrettelegger for kompetanseheving innenfor fagområdet, og betydningen av barnehagens fysiske miljø. De narrative intervjuene jeg har gjort presenterer et bilde av engasjerte styrere med en dyptliggende interesse for kunst og kultur. Ved å bruke deres historie og knytte den til teori, har jeg i drøftingen kommet nærmere en konklusjon på problemstillingen min «*Hvordan kan personalet sikre kvalitet i arbeidet med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen?*»

6.2 Konklusjon

Å komme med en konklusjon til hvordan personalet kan sikre kvalitet i arbeidet med kunst, kultur og kreativitet i barnehagen er vanskelig, i og med at kvalitetsbegrepet er såpass omfattende og lite nøytralt. Kvalitet oppfattes subjektivt og drives av det enkelte individs forventninger til begrepet. Likevel vil jeg kunne konkludere med at personalets tilnærming til kunstfaglig arbeid viser seg å være viktig for at fagområdet skal få rom til å virkelig ta plass i en barnehagehverdag. Jeg sitter igjen med en overbevisning om at lederens tilnærming til kunstfaglig arbeid kan være avgjørende for hvorvidt fagområdet kunst, kultur og kreativitet i det hele tatt blir en prioritet. Samtidig tenker jeg at drivkraften kan komme fra alle deler av et team, uavhengig av ansenitet og rolle. Det viktigste er at personalet i barnehagen har et åpent sinn, og er mottakelig for det som fagområdet bringer med seg. Kompetanseheving innenfor fagområdet er også viktig, ikke bare den teoretiske kompetansen, men også den utøvende, som i kunst, kultur og kreativitet kan sees som en like viktig del som den teoretiske. Å la seg inspirere av Reggio Emilia-pedagogikkens metoder og filosofier kan være en god start, det rår ingen tvil etter å ha arbeidet med denne oppgaven om at pedagogikkens tilnærming til kunsten og barna åpner for en kreativ barnehagehverdag. Jeg sitter igjen med en forståelse av at fagområdet *kunst, kultur og kreativitet* trenger rom for å blomstre, både i det fysiske miljøet og i personalets tilnærming og holdninger. Dette er et rom jeg som barnehagelærer vil prioritere å skape nå som jeg skal ut i arbeidslivet.

Litteraturliste

Askland, L. & Sataøen, S.O. (2016) *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS

Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag AS.

Dahlberg, G & Moss, P. (2009). Vårt Reggio Emilia. Rinaldi, C. *I dialog med Reggio Emilia lytte, forske og lære* (2009, s.13-33). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Dahlberg, G., Moss, P. & Pence, A. (2002). *Fra kvalitet til meningsskapning – morgendagens barnehage*. Oslo: Kommuneforlaget AS.

Fønnebø, B. & Thon, J. (2018). *Barnehagens rammeplan i praksis: Ledelse, omsorg og kompleksitet*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Haugen, R., Skogen, E. (2013). Holdninger og kommunikasjon. Skogen, E. (Red), *Å være leder i barnehagen* (2013, s.105-116). Bergen: Vigmostad & Bjørke AS

Johanneseesen, L.E.F, Rafoss, T.W & Rasmussen, E.B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Jæger, H. (Red.). (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Kvale, S & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kvistad, K., Søbstad, F. (2016) *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Oslo: J.W.Cappelens Forlag AS

Melvold, L. (Red.). (2017) *Bli helstøpt En bok om kvalitet i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget AS

Samuelson M. A. (2013) *Formidling av kunst til barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget AS

Sæbø, A. B. (2013). Kunstfagenes plass i barnehagen. A. B. Sæbø (Red.), *Kunst, kultur og kreativitet. Kunstfaglig arbeid i barnehagen* (2013, s.15-42). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Torsteinson, H. (2013). Prosjektbasert arbeid – om barns medvirkning og kunstfaglig aktivitet i barnehagen. A. B. Sæbø (Red.), *Kunst, kultur og kreativitet. Kunstfaglig arbeid i barnehagen* (2013, s.157-176). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: innhold og oppgaver*. Hentet fra <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Vedlegg 1

Spørsmål informantene fikk tilsendt på mail:

- Hva legger du i begrepene kunst, kultur og kreativitet – hva er det for deg?
- Er hverdagen preget av at barnehagen er en kunstbarnehage, og hvordan vil du si at den skiller seg fra barnehager som ikke har samme satsingsområde?
- Kan du gi noen konkrete eksempler på hvordan barnehagen arbeider for å formidle kunst og kultur i hverdagen?
- Hvilke forutsetninger mener du kan være med på å sikre kvalitet i arbeid innen fagområdet kunst, kultur og kreativitet?
- Hvordan tror du oppfatning av egen kompetanse påvirker den enkelte ansattes motivasjon?
- Hvilke tiltak har dere for at arbeidet innen fagområdet skjer på en kunstfaglig og pedagogisk god nok måte?

Vedlegg 2

Vil du delta i forskningsprosjektet: *Kulturelle barnehager*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å se på hverdagen i barnehager som har kunst og kultur som satsningsområde, I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Jeg skal skrive bachelor, og der vil jeg se på barnehager med kunst, kultur og kreativitet som satsningsområde. Problemstillingen min lyder foreløpig som følgende:

Hvordan kommer barnehagens satsning på kompetanseområdet Kunst, kultur og kreativitet til uttrykk i deres hverdag?

- hvilke holdninger til kunstfaglig arbeid i barnehagen preger barnehagene?
- hvordan gjenspeiles pedagogenes spisskompetanse i praksis?

Jeg opplever at praksisen ute i barnehagene mange steder ser veldig annerledes ut enn det teoribøkene og arbeidet vi gjør på skolen sikter mot, og ønsker derfor å gå nærmere inn på det kunstfaglige arbeidet i barnehager som fronter seg selv som kunst/kulturbarnehager. Hvordan gjenspeiles deres verdier og faglige grunnsyn i praksis? Dersom personalet i en barnehage har kunstpedagogisk kompetanse og en kunstfaglig utdanning, tenker jeg at det vil det være en god forutsetning for å kunne jobbe godt og systematisk med fagområdet. Barnehager som promoterer seg som en kunst og kultur-barnehage har etter min mening et særskilt ansvar for å imøtekomme og arbeide systematisk med fagområdet. Jeg vil se på hvilke faktorer som spiller inn for at barnehagene kan imøtekomme dette, og hva som er drivkraften bak å velge nettopp kunst som satsningsområde. Jeg vil i datainnsamlingsperioden benytte meg av både observasjon og narrativt intervju, samt kartlegge 5 punkter

1) rammeplanen 2) hvordan barnehagen promoterer seg som kunstbarnehage 3) Personalets utdanningsbakgrunn 4) årsplan 5) observasjon (hvordan arter en dag seg i kunstbarnehagen?)

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Høgskulen på Vestlandet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg henvender meg til deg fordi du arbeider i en barnehage med satsningsområde kunst/kultur. Jeg har en kontaktliste med fem barnehager som har fokus på samme fagområde, som jeg har laget meg ved å søke opp barnehagene på nett.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du stiller til intervju. Det vil ta deg ca. 60 minutter. Spørreskjemaet inneholder spørsmål rundt satsningsområdet. Dine svar fra blir notert.

Jeg ønsker også å komme til barnehagen for å observere. Jeg vil ikke observere enkelt barn eller ansatte, men se på hvordan satsningsområdet gjenspeiles i den daglige gangen.

Jeg vil be om innsikt i årsplan og oversikt over utdanning blant de ansatte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Ved Høgskulen på Vestlandet vil min veileder Kari Gina Hodneland, ha tilgang til informasjonen du gir meg. Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste jeg lagrer på egen minnepenn. Gjennom publikasjonen vil ikke navn på barnehage eller informanter publiseres.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 30/5-2019 og alle personopplysninger vil da slettes.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Høgskulen på Vestlandet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: *Høgskulen på Vestlandet* ved kandidatnummer 133

Kari Gina Hodneland:

- Vårt personvernombud: *Kari Gina Hodneland*
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost (personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Kulturelle barnehager*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- å delta i observasjon

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 30/5-2019

(Signert av prosjektdeltaker, dato)